מו: החולץ ליבמתו פרק רביעי יבמות

משאי אפשר. תימה לר' עקיבא מנלן דאין משלשין במכות דנפרק קמא דמכות (דף ה.) יליפינן לה מממיתה והיינו מי אפשר ואין לומר דהתם דגזירה שוה היא מודה ר"ע דדנין משאי אפשר משום דאין ג"ש למחצה אבל הכא נמי הוא דהא הכא נמי היקישא הוא כדמסיק בסוף המודה (מנחות דף פב: ופס) דדרש רבי אליעזר מועבדת (שמות יג) שיהו כל העבודות שוות זה כזה ולא קיבל ר"ע אף על גב דאין היקש נמי למחצה (מנחות דף נא. תוספות ד"ה אי) א):

בשטבל ולא מל בולי עלמא לא פליגי. ואם תאמר ור' יהושע אדמודי ליה אודויי לפלוגי עליה לפלוגי דנקט טבל דמודי ר' אליעזר ולא נקט מילתא דפליג בה וכי האי גוונא פריך בסוף שבועת הפקדון (שבועות דף לח.) וי"ל דהתם לא דייק אלא מאם דהתנא הראשון הזכיר הכל אבל הכא נקט שפיר ר' יהושע טבל ולא מל כיון דלא דבר בו ר' אליעזר: **בי פליגי במל ולא טבל.** תימה דלקמן גרים הערל (דף עח.) ממעטו ר"ע גר שמל ולא טבל מפסח מדכתיב מושב ושכיר והשתא כמאן סבר ר"ע מי כר' יהושע למה לי קרא פשיטא דלא אכיל בפסח דעובד כוכבים גמור הוא ואי כר' אליעזר כיון דגר מעליא הוא אין סברא למעטו מפסח כדמשמע התם וי"ל דלעולם כרבי יהושע סבירא לי' ולאו מטעמיה דאיהו סבר דבאבות נמי טבילה הוה ורבי עקיבא סבר מדמעטיה קרא בפסח שמע מינה דאין גר עד שימול ויטבול ב):

דאין הואה בלא טבילה. מפרש ר"ת דלא טבילה לפני הזאה כדי לקבל הזאה כדאמר בפרק ארבעה ממוסרי כפרה (כריתות דף ט.) מה אבותינו לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והזאת דמים ואותה טבילה כשרה אף בלילה כדתנן במסכת פרה (פי"ב מי"ח) אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום ולענין טומאה יש עוד טבילה אחרת אחר הזאה שהיא כדי לטהר מטומאה כדכתיב בקרא והזה בראשו והדר ורחץ במים ואותה טבילה אינה כשרה אלא ביום כדתנן בפרק ב' דמגילה (דף כ. ופס) אין טובלין ואין מזין אלא ביום ויש מפרשים דהתם בטבילת אחוז אחיי אין טובלים אחוז אלא ביום כדאמרינן בסוף מסכת פרה שאם טבל את האחוז בלילה אפי' הזה ביום הזאתו אפילו הכי שפיר הא דתנן טבילה קודם להזאה והא דקאמר התם בגמ' לא מזין אלא ביום דכתיב (במדבר יט) והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וגו' ואיתקש טבילה להזאה היינו בקרא דלקמיה דכתיב ולקח אזוב וטבל במים אים עהור והזה על האהל וגו' וכן משמע בירושלמי דמגילה דאמר ועבל והזה מה הזאה ביום אף טבילה ביום ואין לתמיה כיון דבעי הזאה היאך מקבלים גרים בזמן הזה דבפ' ארבעה ממוסרי כפרה נפקא לן מקרא דלא בענין ב): **ורבי יהושע טבילה באבותה מנא ליה.** אע"ג דאית ליה דאין הזאה בלא טבילה שמא הנשים לא היו בכלל אותה הזאה אי נמי משום רבי אליעזר אינטריך האי טעמא דמסיק משום דאיהו נמי מודה דבטבילה לחוד סגי כדאמר לעיל בטבל ולא מל כולי עלמא לא פליגי דאית ליה דאין הזאה בלא טבילה ג):

כיון דאמר רבי יהודה דבחדא סגי בו'. תימה דפריך פשיטא דמנא ליה דסגי במילה לחודה דלמא כר' יהושע סבר ליה דטבילה בלא מילה מהניא אבל מילה בלא טבילה לא מהני: **תקוני גברא בשבתא** [1] **לא מתקנינן.** ואע"ג דלענין טומאה שרי לעבוד בשבת [2] משום דגרמה מיקרי כתם בדעי שני אם כשבת טבילה להודיעו המלת כדאמרינן לקמן (דף מז:): **דרבי יוסי תרתי בעי.** כתב הר"ג דגר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית וקנין שנולד כשהוא מהול אין צריך אבל גר שהיתה לו ערלה ומילתו אינה מילה צריך להטיף דם ברית ד) ומיהו אם נכרת לו כל הגיד ובא להתגייר אין דומה שמילתו מעכבתו מלהתגייר ומודי רבי יוסי בהאיי דסגי בטבילה לחודה וי"מ פסק במסכת שבת אחיפסה מה"ג וכן משמע בפרק ר"א דמילה (שבת דף קלה. ופס) דקאמר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על גולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית על מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול וגרלה שעל זה סמכו ה"ג דסברי להו כאמורלאי דהתם דאית להו דקנון אין צריך ובגר סברי כר' יוסי דשמעתין דמשמע דהלכתא כוותיה ובפרק הערל (לקמן דף עב.) כליגי רבי אלעזר בר"ש ורבנן בגר שנתגייר כשהוא מהול אם נמול ביום או אחר' בלילה אבל כולהו מודו דצריך הטפת דם ברית: **שמע** מינה דגר שלישה. ות"ת ודלמא דאיקלעו וי"ל דמרב ספרא דייק שהרי ר' חייא הזכירו לפי שהיה בעל מעשה ולא"ש ורב יוסף הזכיר רבי אושעיא חברו אבל רב ספרא לא הזכיר ר' אושעיא בר' חייא: **אינו גר עד שימול ויטבול.** מהכא לא מצי לדקדק דלא תיפצי בטבילה לחודה ולא בא לדקדק אלא דמילה בלא טבילה לא מהניא: **אין מטבילין גר בלילה.** דמשפט כתיב ביה ואע"פ שכבר מל חשיב ליה כתחילת דין: **משפט** כתיב ביה. ושפטתם לדק בין איש ובין אחיו ובין גרו (דברים א) אי נמי משפט אחד יהיה לכם ולגר (במדבר טו) ואפי' למ"ד בסנהדרין (דף ג. ופס) דכר

במקום שאין טעון ריסוס. כגון בעל קרי בעלמא דכתיב ורחץ במים וטמא עד הערב (ויקרא טו) ולא כתיב יכבס בגדיו: **מקום שטעון ריסוס.** כגון בקבול טורה דכתיב וכבסו שמלותם: **דלמא נקיות בעלמא.** ההוא ריסוס לאו משום טומאה הוה דלטעון טבילה מק"ו אלא שיהיו בגדיהם לבנים והגועים לקבל פני שכינה: **ויזרוק על העם.** הזאה הוא: **מעכיליס אוכו.** והוי כיסרא מעליא ואין צריך לבדוק בעדים אם מילתו לשם מצות מילה: **ומה כבך.** אם אין מילתו לשם מילה הואיל וטבל בטבילה סגי: **אין מעכיליס.** שמא ערבי מהול [3] וגבעוני מהול הוא וצריך להטיף ממנו דם ברית דר' יוסי תרתי בעי: **לפיכך.** הואיל ור' יהודה בחדא סגיא מטבילין בשבת גר שמל אחמול לפנינו דבמילה סני ליה וכי מטבלי ליה בשבתא לא מתקני גברא: הכי גרסינן **אמר מר לפיכך מטבילין גר בשבת דברי רבי יהודה פשיטא כיון דלרבי יהודה בחדא סגי היכא דמל לפנינו מעכיליס: שבילה עיקר.** דהא אמילה שמעינן ליה דקאמר ומה בכך: **ר' יוסי אומר אין מעכיליס.** תרתי בעי ואע"ג דמל בפנינו טבילתו תקנתו: **עובדא הוה כי ר' חייא בר רבי ורב יוסף מהני בר' אושעיא ב"ר.** כלומר ר' אושעיא נמי הוה בהדי ר' חייא: **ורב ספרא מהני.** אף רבי אושעיא בר' חייא הוה בהדייהו: **שהי האידנא.** לילה היה: **ס"מ.** מדרב ספרא דאמר תלתא הוו גר צריך שלשה: **דבעינן מומחין.** כי הך תלתא גברי דבנן דבבבל: **דלמא דאיקלעו.** הכי הוה מעשה דאיתרמו דבנן כי הני. אבל ג' ודאי שמעינן מדקפליג רב ספרא ומוסיף עד דהוו תלתא: **משפט כתיב ביה.** משפט אחד יהיה לכם ולגר (במדבר טו) ואין משפט פחות מג': **יכול מקבלין אותו.** לא נצריכנו הטפת דם ברית ובטבילה: **בא ודייו עמו מגין.** שנאמר: **תלמוד לומר וכי יגור.** מכל מקום. ולקמן [4] פריך כיון דעדיו עמו פשיטא ומי בעי קרא: בכל

מסורת הש"ס

א) כריתות ט. ע"ש, ב) מכות מו: ע"ש, ג) מכות ט. ופ"ק, ד) [לקמן קה: מיהיכן פב. ופ"ק], ה) [לקמן מז:], ו) קידושין פב: [לקמן מז:], ז) כס"ת: נכרי, ח) ס"ת נכנוני, ט) [דף מג.], י) [וע"ע תוס' מנחות פב: ד"ה והשתא ותוס' כתובות ט. ד"ה ומה כבך], כ) [וע"ע תוס' מגילה כ.].

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תקוני גברא בר' משום דערא' בפיקר. מלאי בגילה דף יח ע"ש:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מטבילין גר בשבת דברי רבי יהודה פשיטא כיון: (ב) שם ת"ל וכי יגור כתלמוד כל"ל והיכות אתך גר נמחק:

מוסף רש"י

גר צריך ג'. אלשה שבאלים שמקקין לו להטבילו ולהודיעו מקצת מצות קלות וחמורות (קדושין סב:). **משפט כתיב ביה.** משפט אחד יהיה לכם כגר מאורח שם:.

תוספות ישנים (המשך)

כיון שמלו נפקו מתורת ערל כדי לאכול פסח אע"ג שלא היו יהודים נמוכים עד שטבלו דמשמע ליה לר' יהושע. ג) וה"ה בהם מלי למפרך לר' אליעזר עופיה מיהו פריך לר' יהושע מפני שהוכיר בהדיא שכן מצינו בתוספות שבטבלו אלא אלו: רבי יוסי אומר אין מטבילין. פירוש בשמא בדבר מהול הוא ולא היתה מילה לשמה וצריך להטיף ממנו דם ברית. ותימה דמשמע דהלכה כן דהכי איתא בתוספתא דהלכה כר' יוסי ובשבת משמע דגר שנתגייר כשהוא מהול ב"ה אומרים א"ל להטיף ממנו דם ברית גבי לא נתלקו על קטן כשהוא מהול ובי' יקר"ל דהלכה כב"ה לכן נראה דודאי אין צריך. ובשמא דר' יוסי משום דבעי שבילה עם מילה וזה שמא לא מל לשמה אבל נתגייר כשהוא מהול ודאי א"ל להטיף ממנו דם ברית ובסבא בגר משום דמל שלא לשמה מעולה מהול דהוי קטנות דלא עבר ולא מידי לכן נראה דגר שנתגייר כשהוא מהול אין צריך להטיף כדאמרי ב"ה בשבת וקנון שעולה מהול צריך להטיף כדקאמר התם לא נתלקו ד) צריך להטיף בעולה מהול. ה) וצריך לתן טעם לפי ההלכות גדולות דדוקא גר כשבת לטות יהודה אין לו לימנם מתת כנפי השכינה כשנתגייר מהול אם לא הטפת דם. אבל קטן שלא הגיחוק בעבילה לא צריך דם ברית אלא בקטן א"ל אם יש טעם בדבר דמן הדין היו שניהם גר יקנון צריכין הטפת דם ברית אלא בקטן א"ל להטיף דדרשינן מדכתיב ערלתו יכרו שעולה מהול לא הוי ערלה ות"ל להטיף ודוקא בקטן דגלי קרא גלי אבל בגר דלא גלי לא עיקר תיקון: לפיכך אין עיקר דמי לתחום בשבת אבל בפסח אכלו בפסח מנא ליה כלומר בשבת שאכלו בפסח מנא ליה דבתחומין לא שייכא בפסח אכלו בפסח בין נשים בין אנשים בין ב"ל דטבלו מדכתיב ויזרוק שהרי אינו הפסקה נמתן תורה כתיב אבל בפסח היכי אכלו עדיין כיון שלא טבלו הא אינו גר עד שיטבול. וכיון דבתחומין לא שייכא כהו מילה מהיכא נפקו מתורת ערל דבשלמא בתחומין אע"ג דלא בעי טבילה לשמה אכלו בפסח מנא ליה דבעי טבילה לשמה ולכך אין מטבלין בו כמו במיתה ילפינן מיהה אע"ג דלא לתפיר: ב) עוד פירש רבינו מנחם דודאי ר' עקיבא פליג עליהו וקמפלגי בגר שבא להתגייר בזמן הזה דר' אליעזר סבר דהוי גר שהרי בשאלתי בפסח אמתיתו עדיין לא טבלו מ"מ נפקו מתורת ערל שאלתי בפסח ת"ל מל ולא טבל הוי גר ור' יהושע סבר דלא הוי גר שהרי שלו מתן תורה יכון שנטבלו לטבל לא הוי גר אם לא טבל. ור' עקיבא סבר דמשאלתי בפסח שלו הלא"ה הוי תפרים בו דמרבינן מקרא מל ולא טבל שאינו חוזל וטי'. ומה: אתא מ"ש לתנן בפסחים: טבל ולא מל כ"ע לא אליבא. ותימה אמאי קאמר לעיל טבל ולא מל ר' יהושע אומר וטי' דמשמע דאליבא דיהודה דלעיל בטבל ולא מל הוא ר' מלתיה דת"ק ר' יהושע אומר אינו גר ואין עד ש"ל דיעמא לי' לחזיר מילה הלא טבילה וטבילה בלא מילה משום דדנן אליבא על הכל ואמרי דמצריכין מילה וטבילה: ויזרוק משה את הדם ויחזיק על הדם ובמדרי דאין הזאה בלא טבילה. פי' דהיינו הזאה דקודם מתן תורה שעדיין לא היו יודעין אמתן אמי תעלת ויזו מן הדם על העם. ואליבא דר' אליעזר נמשא דאחי קרא אינו ר"ל דהתרגמי' חזק על מזבחא לכפרא על עמא ות"ל אינו ר"ל שהזה על הדם כי אם כל המחזה לכפר על הדם זה הדיוקן אין ר"ל לפי' רבינו נתנאל: ורבי יהושע טבילה באבותה מנא ליה. תימה לימא מיתחרוק משה אה הדם על העם ומאי דאין הזאה בלא טבילה וכיון ר"ל דפסיקא ליה דעם לא אתקרי נשים.

עי"ל דלשעות רבינו נתנאל ניחא דהכי פריך טבילה בלאמהות מנא ליה כלומר בשעה שאכלו הפסח מנא ליה שהאמהות עשו טבילה דמקבלת כל העם אכלו בפסח בין נשים בין אנשים בין ב"ל דטבלו מדכתיב ויזרוק שהרי אינו הפסקה נמתן תורה כתיב אבל בפסח היכי אכלו עדיין כיון שלא טבלו הא אינו גר עד שיטבול. וכיון דבתחומין לא שייכא כהו מילה מהיכא נפקו מתורת ערל דבשלמא בתחומין אע"ג דלא בעי טבילה לשמה אכלו בפסח מנא ליה דבעי טבילה לשמה ולכך אין מטבלין בו כמו במיתה ילפינן מיהה אע"ג דלא לתפיר: ב) עוד פירש רבינו מנחם דודאי ר' עקיבא פליג עליהו וקמפלגי בגר שבא להתגייר בזמן הזה דר' אליעזר סבר דהוי גר שהרי בשאלתי בפסח אמתיתו עדיין לא טבלו מ"מ נפקו מתורת ערל שאלתי בפסח ת"ל מל ולא טבל הוי גר ור' יהושע סבר דלא הוי גר שהרי שלו מתן תורה יכון שנטבלו לטבל לא הוי גר אם לא טבל. ור' עקיבא סבר דמשאלתי בפסח שלו הלא"ה הוי תפרים בו דמרבינן מקרא מל ולא טבל שאינו חוזל וטי'. ומה: אתא מ"ש לתנן בפסחים: טבל ולא מל כ"ע לא אליבא. ותימה אמאי קאמר לעיל טבל ולא מל ר' יהושע אומר וטי' דמשמע דאליבא דיהודה דלעיל בטבל ולא מל הוא ר' מלתיה דת"ק ר' יהושע אומר אינו גר ואין עד ש"ל דיעמא לי' לחזיר מילה הלא טבילה וטבילה בלא מילה משום דדנן אליבא על הכל ואמרי דמצריכין מילה וטבילה: ויזרוק משה את הדם ויחזיק על הדם ובמדרי דאין הזאה בלא טבילה. פי' דהיינו הזאה דקודם מתן תורה שעדיין לא היו יודעין אמתן אמי תעלת ויזו מן הדם על העם. ואליבא דר' אליעזר נמשא דאחי קרא אינו ר"ל דהתרגמי' חזק על מזבחא לכפרא על עמא ות"ל אינו ר"ל שהזה על הדם כי אם כל המחזה לכפר על הדם זה הדיוקן אין ר"ל לפי' רבינו נתנאל: ורבי יהושע טבילה באבותה מנא ליה. תימה לימא מיתחרוק משה אה הדם על העם ומאי דאין הזאה בלא טבילה וכיון ר"ל דפסיקא ליה דעם לא אתקרי נשים.

עין משפט נר מצוה

קבה א מי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלי ו סמג לאוין קכז טוש"ע י"ד סי' רסח סעיף ד: קכו ב ג מי' שם וטוש"ע שם וס"ג:

תורה אור השלם

1. ויאמר יי אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלתם: שמות יט י
2. ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יי עמכם על כל הדברים האלה: שמות כד ח
3. תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם: במדבר טו טז
משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח יהיה כי אני יי אלהיכם:
ויקרא כד כב
ואצוה את שפטיכם בעת ההוא לאמר שמע בין אחיכם ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו: דברים א טז
4. וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אתו: ויקרא יט לג

תוספות ישנים

א) וי"ל דהתם היינו שעמא משום דמלקים תחת מיתה עומדת ולכך אין מטבלין בו כמו במיתה ילפינן מיהה אע"ג דלא לתפיר: ב) עוד פירש רבינו מנחם דודאי ר' עקיבא פליג עליהו וקמפלגי בגר שבא להתגייר בזמן הזה דר' אליעזר סבר דהוי גר שהרי בשאלתי בפסח אמתיתו עדיין לא טבלו מ"מ נפקו מתורת ערל שאלתי בפסח ת"ל מל ולא טבל הוי גר ור' יהושע סבר דלא הוי גר שהרי שלו מתן תורה יכון שנטבלו לטבל לא הוי גר אם לא טבל. ור' עקיבא סבר דמשאלתי בפסח שלו הלא"ה הוי תפרים בו דמרבינן מקרא מל ולא טבל שאינו חוזל וטי'. ומה: אתא מ"ש לתנן בפסחים: טבל ולא מל כ"ע לא אליבא. ותימה אמאי קאמר לעיל טבל ולא מל ר' יהושע אומר וטי' דמשמע דאליבא דיהודה דלעיל בטבל ולא מל הוא ר' מלתיה דת"ק ר' יהושע אומר אינו גר ואין עד ש"ל דיעמא לי' לחזיר מילה הלא טבילה וטבילה בלא מילה משום דדנן אליבא על הכל ואמרי דמצריכין מילה וטבילה: ויזרוק משה את הדם ויחזיק על הדם ובמדרי דאין הזאה בלא טבילה. פי' דהיינו הזאה דקודם מתן תורה שעדיין לא היו יודעין אמתן אמי תעלת ויזו מן הדם על העם. ואליבא דר' אליעזר נמשא דאחי קרא אינו ר"ל דהתרגמי' חזק על מזבחא לכפרא על עמא ות"ל אינו ר"ל שהזה על הדם כי אם כל המחזה לכפר על הדם זה הדיוקן אין ר"ל לפי' רבינו נתנאל: ורבי יהושע טבילה באבותה מנא ליה. תימה לימא מיתחרוק משה אה הדם על העם ומאי דאין הזאה בלא טבילה וכיון ר"ל דפסיקא ליה דעם לא אתקרי נשים.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com